

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת נביא

ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה' בְּדִון דְּבָרוֹ
הַנְּבִיא לֹא תִגֹּר מִמֶּנּוּ:

פסקאות: מ - מג

[מ]

יח, טו) נביא מקרוב מאחיד פמני יקים לך ה' אלהיך אליו
תשמעון:

הטעם שכתוב "מקרוב מאחיד"

יח, טו) נביא מקרוב מאחיד וכו'.¹ בספרי (פסקא קעה) מאחיד
ולא מאחרים. פירוש, דאף גר אתמעט, כמו גבי מלך (דברים יז,
טו. ובספרי פסקא קנז), רק ממובחר שבאחיד. ולכן אמר (פסוק
יח) מקרב אחיהם וכו'. ועל זה אמר (ספרי) שם (פסקא קעה) עוד,
יקים לך ולא לעכו"ם. פירוש, שעל עובדיה אמרו סוף פרק ד
דסנהדרין (לט, ב) דגר אדומי היה, רק נבואתו לא היה שיאמר
לישראל שיעשו איזה דבר, אך נבואתו היה למפלת עשו ואדום,
וכמאמרם (שם) מיניה וביה וכו' ופשוט.²

דברים יח, ט-כב (ט) כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך
לא תלמד לעשות פתועבת הגוים ההם: (י) לא ימצא בך מעביר
בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף: (יא) וחבר חבר
ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים: (יב) כי תועבת ה' כל עשה
אלה ובגלל התועבת האלה ה' אלהיך מוריש אותם מפניך: (יג)
תמים תהיה עם ה' אלהיך: ס (יד) כי הגוים האלה אשר אתה
יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ושמעו ואתה לא כן נתן לך ה'
אלהיך: (טו) נביא מקרוב מאחיד פמני יקים לך ה' אלהיך אליו
תשמעון: (טז) ככל אשר שאלת מעם ה' אלהיך בחרב ביום הקהל
לאמר לא אסף לשמע את קול ה' אלהי ואת האש הגדלה הזאת
לא אראה עוד ולא אמות: (יז) ויאמר ה' אלי היטיבו אשר דברו:
יח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך דברי בפיו ודבר
אליהם את כל אשר אצונו: (יט) והיה האיש אשר לא ישמע אל
דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו: (כ) אך הנביא אשר יזיד
לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתו לדבר ואשר ידבר בשם
אלהים אחרים ומת הנביא ההוא: (כא) וכי תאמר בלבך איכה
נדע את הדבר אשר לא דברו ה': (כב) אשר ידבר הנביא בשם ה'

¹ [מ] יח, טו) נביא מקרוב מאחיד פמני יקים לך ה' אלהיך אליו

תשמעון" ע"כ. ויש לרדק, כיון דכתיב נביא "מקרוב", היינו מישראל
בלבד, אם כן מדוע כתוב גם "מאחיד", ורבותינו בספרי (פסקא קעה) תירצו
בוה, וז"ל "מאחיד, ולא מאחרים", ודבריהם צריכים ביאור.
והביאור בוה, דהנה גר נקרא אח לישראל, שהרי אברהם היה אב המון גויים,
ומטעם זה פסקו הראשונים שגר יכול לומר אלוקי אבותינו (תוס' ב"ב פא א
בשם ר"י; פ"י הרא"ש בכורים שם בשם ס' הזהיר; ר"ש שם, ע"פ ר' אבהו
בירושלמי שם; תשובת הרמב"ם לר' עובדיה גר צדק בתשובת הרמב"ם
הוצ' פריימן ס' מב והובאה בהגהות מרדכי מגילה פ"א, ע"ש בארוכה),
לפיכך כתוב "מקרוב מאחיד", דבא לומר שרק ממובחר באחיד, ובא למעט
גר שאינו נעשה נביא, זה כונת הספרי. וכן הוא גבי מלך דכתיב (דברים יז,
טו) "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך
מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא", ודרשו בספרי
(פסקא קנז) "אחיד, ולא מאחרים", וגם שם הכונה מובחר שבאחיד. וזה גם
ביאור הכתוב להלן דכתיב (פסוק יח) "נביא אקים להם מקרב אחיהם

² תמצית דבריו: הטעם שכתוב "מקרוב מאחיד", על פי רבותינו
בספרי, בא ללמד שאין נביא לישראל אלא ממובחר שבאחיד, ולא

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

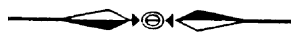
שכל התורה שמעו מפי משה, לכן יכולה להיעקר לשעה על פי נביא, שגם הוא נביא כמוהו בשיתוף השם. אבל אנכי ולא יהיה לך ששמעו בעצמם מפי הגבורה (מכות כד, א) אין נביא רשאי לעקור בעבודה זרה אפילו לשעה, וכדאמר ר' יוחנן סוף הנחנקין (סנהדרין ז, א). וזה (להלן פסוק יז) היטיבו אשר דברו, שאם שמעו הכל מפי הגבורה, לא היה יכול אליהו לזבוח בהר הכרמל, ושאר הנביאים⁴.

ואני לא יכול לומר לישראל לעבור אפילו לפי שעה על מצוה אחת מהתורה, כיון ששמעתי בעצמי מפי הגבורה, אסור לי לזלזל בכבוד ה' יתברך, אבל הנביא שיקים ה' שיהיה כמוני רק בבחינת נביא ולא שמע מפי הגבורה את התורה, יכול לצוות לעבור לפי שעה, לכן "אליו תשמעון", ומיִושב דקדוק ב' ג'.

ובזה מבואר היטב מדוע אמרו בסנהדרין (ז, א) שנביא שאמר לעבוד עבודה זרה אפילו שעה אין לשמוע בקולו, כיון שכל ישראל שמעו זאת מפי הגבורה בעצמם, ואפילו מי שלא היה במעמד הר סיני, הרי כל הנשמות היו במעמד הר סיני ושמעו זאת, לכן אינם יכולים לצוות לעבור על אנכי ולא יהיה לך אפילו שעה אחת. ובה מובן מדוע אמר ה' למשה (פסוק יז) היטיבו אשר דברו, כיון שלפעמים יש צורך לעבור על התורה לפי שעה, לכן היטיבו אשר דברו, דאם היו שומעים הכל מפי הגבורה, לא היו יכולים לומר לישראל לעבור לפי שעה אפילו על מצוה אחת מהתורה, ומבואר דקדוק ד' ה'. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁴ תמצית דבריו: פירוש "מאחיד כמוני" "אליו תשמעון", דמשה רבינו ששמע הכל מפי הגבורה, אינו יכול לצוות לעבור לפי שעה על אף מצוה, אבל נביא שה' יקים, שלא שמע מפי הגבורה, אליו תשמעון לעבור על מצוה בהוראת שעה, כי אינו בדרגה שלי, הוא רק נביא כמוני, הוא דומה לי רק בזה שנקרא נביא, אבל אינו במעלה שלי ששמעתי הכל מפי הגבורה.

[מב]

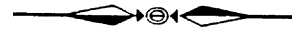
[מא]

(יח, טו) נְבִיא מְקַרְבֵּךְ מֵאַחֶיךָ כְּמוֹנִי יָקִים לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֲלֵיו תִּשְׁמָעוּן:

מה הפירוש "מאחיד כמוני" "אליו תשמעון"

(יח, טו) נביא מקרבך מאחיד כמוני³. פירוש כמוני בשיתוף שם נביא לבד, לא במעלה. וזה שאמר אליו תשמעון אפילו לעבור על מצוה אחת שבתורה, כאלהו בהר הכרמל (יבמות ז, ב). משום

גר, דגר אינו ראוי להיות נביא לישראל.

[מא]

³ [מא] (יח, טו) נְבִיא מְקַרְבֵּךְ מֵאַחֶיךָ כְּמוֹנִי יָקִים לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֲלֵיו תִּשְׁמָעוּן ע"כ. הרבה דקדוקים יש בכתובים ובעניני נביא: א. מה פירוש הכתוב "כמוני", מה בא לומר בזה. ב. מדוע כתוב "אליו תשמעון", הא דבר פשוט הוא שכיון שהוא נביא, יש לשמוע בקולו. ג. ביבמות (ז, ב) תניא "אליו תשמעון". אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה, כגון אליהו בהר הכרמל, הכל לפי שעה שמע לו" ע"כ. ויש לבאר, איך למדו מהכתוב ענין זה. ד. איתא בסנהדרין (ז, א) דנביא שאמר לעבוד עבודה זרה אפילו הוראת שעה אין לשמוע בקולו, דאינו יכול לעקור עבודה זרה אפילו בהוראת שעה, ומאי שנא שאר מצות התורה דמותר בהוראת שעה כאלהו בהר הכרמל. ה. מדוע הקדוש ברוך הוא אמר למשה על ישראל שלא יכלו לשמוע קול ה' אלא שידבר למשה (פסוק יז) "וַיֹּאמֶר ה' אֶלֵי הַיִּטִּיבוּ אֲשֶׁר דִּבְרוּ", לכאורה הוא להפך שהוא חסרון.

אבל הביאור בכל זה הוא, דהא דכתיב "כמוני", בא משה רבינו לומר, שהנביא שה' יקים לך, יהיה רק "נביא כמוני", כלומר יהיה בשם נביא כמוני, אבל לא יהיה כמוני ממש, שאני שמעתי הכל מפי הגבורה, וכל ישראל שמעו רק אנכי ולא יהיה לך (מכות כד א), ומיִושב דקדוק א'. וכונת משה רבינו היתה כהקדמה למה שאמר בהמשך, "אליו תשמעון", דלכאורה הוא שפת יתר, אלא בא ללמד, שאפילו אם אומר לך לעבור על התורה לפי שעה שמע בקולו, לכן כתוב אליו תשמעון, וזה המשך למה שאמר בתחלה, דכיון שהנביא שיקים ה' לא יהיה לעולם כמוני, כי אני שמעתי הכל מפי הגבורה,

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מב]

[מג]

(יח, יח-יט) - (יח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו: (יט) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו:

מה בא הכתוב ללמד, הרי לעיל בפסוק טו כבר כתוב זאת

(יח יט) נביא אקים להם כו' והיה האיש אשר לא ישמע כו' אנכי אדרוש מעמו. פירוש, בזה לא יהא כמוך, שלא יכול לאמור (במדבר טז, כח) אם בריאה יברא ובזאת תדעון כו' לא מלבי, רק אנכי אדרוש מעמו, ולכן לא מצאנו בנביאים כזאת. ודו"ק⁸.

מעמו.

אבל הביאור בזה, דלעיל (פסקא מא) נתבאר שמה אמר לישראל שהנביא לא יהיה כמותו רק בשם נביא, אבל אינו במעלה שלו, שלא שמע מפי הגבורה, ועל זה אמר ה' יתברך כאן שיש עוד דבר שהנביא שאקים לא יהיה במעלה של משה, כי משה רבינו היה בכוחו לעשות דברים שלא צייתי, כמו שהיה בפרשת קרח שה' לא ציוה על משה שתפתח האדמה את פיה, ומשה רבינו אמר (במדבר טז, כח-ל) "וכח" ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי: (כט) אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדות כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני: (ל) ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה וכלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'", אבל הנביא שאקים לא יעשה שום דבר ללא שאני צייתי, ולכן אם יעברו על דבריו הרי הם עוברים על דברים שלי, ולכן אני אדרוש מעמו, ולכן לא מצאנו בנביאים נביא שעשה דברים כאלה שעשה משה בלי ציווי ה'. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ מה בא הכתוב ללמד, הרי לעיל בפסוק טו כבר כתוב זאת. והביאור בזה, שאמר ה' יתברך שהנביא שאקים לא יעשה שום דבר ללא שאני צייתי, ולכן אם יעברו על דבריו הרי הם עוברים על דברים שלי, ולכן אני אדרוש מעמו, ולכן לא מצאנו בנביאים נביא שעשה דברים כאלה שעשה משה בלי ציווי ה' כפתיחת האדמה את פיה.

(יח, טז) ככל אשר שאלת מעם ה' אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול ה' אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות:

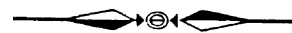
הטעם שכתוב "עוד"

(יח, טז) ואת האש הגדולה הזאת לא אראה עוד⁵. פירוש, כמו שדרשו (סנהדרין קיא, ב) על (דברים יג, יז) לא תבנה עוד לכמות שהיתה, אבל כו', כן הכא, לכמו שהיתה, אבל אראה בחינוך המשכן בשמיני, דכתיב (ויקרא ט, כד) ותצא אש כו' וירא כל העם וירונו כו' וישתחו⁶.

⁵ [מב] (יח, טז) "ככל אשר שאלת מעם ה' אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול ה' אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות". יש לדקדק, מדוע כתוב "לא אראה עוד", מה הוא לשון "עוד".

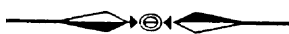
והביאור בזה, כמו שדרשו חז"ל על הכתוב בעיר הנדחת (דברים יג, יז) "ואת כל שללה תקבץ אל תוף רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה קליל לה' אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד", ודרשו, וז"ל (סנהדרין קיא, ב) "רבי עקיבא אומר: לא תבנה עוד - לכמות שהיתה אינה נבנית, אבל נעשית היא גנות ופרדסים" ע"כ, לכן כתוב כאן "עוד", לומר, שאש כמו שהיתה לא אראה, אבל אראה בחינוך המשכן ביום השמיני, דכתיב (ויקרא ט, כד) "תצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת התלבים וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם", ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "עוד", דבא ללמד, שאש כמו זו לא אראה, אבל אראה אש כעין זו, והיינו בחינוך המשכן ביום השמיני, שיצא ה' מלפני ה'.

[מג]

⁷ [מג] (יח, יח-יט) - (יח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו: (יט) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו" ע"כ. יש לדקדק, הא כבר כתוב לעיל (פסוק טו) "נביא מקרבך מאחריך כמני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעון", אם כן מה הוא שחוזר ומאריך כאן בזה, ומה הכונה אנכי אדרוש

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אתו ביד גאל הדם ומת: (יג) לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי
מישראל וטוב לך: ס (יד) לא תסיג גבול רעד אשר גבלו ראשנים
בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה: ס

פסקאות: מד - מט

[מד]

(יט, ג) תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה'
אלהיך והיה לנוס שמה פל רצח כו'.

מדוע לא כתוב בפרשה זו, שישב עד מות הכהן הגדול

(יט, ג) והיה לנוס שמה כל רוצח וכו'.⁹ לא נזכר כאן בפרשה שישב
שם עד מות הכהן הגדול. ונראה לי, דמזה דרשו בריש כהן גדול
(סנהדרין יח, ב), ההורג כהן גדול או כהן גדול שהרג, אינו יוצא
משם לעולם, דגלין לו קרא כאן, דעד מות הכהן הגדול (במדבר לה,
כה) אינו עיקר בענין הגלות, דאף באופן שלא יצא במות כהן גדול
גולה, והגלות היא מצוה בפני עצמה בלא פרט זה. ובגמ' שם יליף
לנוס שמה כל רוצח אפילו כהן גדול במשמע, ואין כוונת הגמרא
מתיבת כל לחודא, דהא הוה יליף מקרא דמסעי (במדבר לה, טו)
כל מכה נפש בשגגה, רק הכוונה, מדלא כתיב כאן מיתת כהן גדול
בפרשה¹⁰.

דאין לומר דהא דאיתא בסנהדרין (שם) וז"ל "אמר קרא לנוס שמה כל רצח
- אפילו כהן גדול במשמע" ע"כ, הכונה שלומד מתיבת "כל", דקשה אם כן
מדוע יליף מחומש דברים, הא יכול ללמוד מהכתוב קודם לכן בחומש
במדבר, דכתיב (במדבר לה, טו) "לכני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה
שש הערים האלה למקלט לנוס שמה פל מכה נפש בשגגה", ולאור המבואר
אתי שפיר, דבאמת הש"ס לא לומד מתיבת "כל", אלא מזה שלא כתוב
בפרשה זו שישב עד מיתת כהן גדול, שמע מינא דבא ללמד, שאם הרג כהן
גדול, גם כן גולה. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁰ תמצית דבריו: לא כתוב כאן בפרשה שישב עד מות הכהן
הגדול, בא הכתוב ללמד שישבת רוצח בעיר עד מות הכהן הגדול
אינו דין עיקרי בענין הגלות, אלא אפילו באופן שלא יצא במות
כהן גדול גולה, והגלות היא מצוה בפני עצמה בלא פרט זה.

פרשת ערי מקלט

דברים יט, א - א-יד (א) פי זכרית ה' אלהיך את הגוים אשר
ה' אלהיך נתן לך את ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם:
(ב) שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ה' אלהיך נתן לך
לרשתה: (ג) תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך
ה' אלהיך והיה לנוס שמה פל רצח: (ד) וזה דבר הרצח אשר ינוס
שמה וחי אשר יפה את רעהו בבלי דעת והוא לא שגא לו מתמל
שלשם: (ה) ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים ונדחה ידו
בגרזן לכת העץ ונשל הגרזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא
ינוס אל אחת הערים האלה וחי: (ו) פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח
פי חס לבבו והשיגו פי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט
מות פי לא שגא הוא לו מתמול שלשום: (ז) על פן אנכי מצוה לאמר
שלש ערים תבדיל לך: ס (ח) ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך
פאשר נשבע לאבתך ונתן לך את פל הארץ אשר דבר לתת
לאבתך: (ט) פי תשמור את פל המצוה הזאת לעשתה אשר אנכי
מצוה היום לאהבה את ה' אלהיך וללכת בדרכיו פל הימים ונספת
לך עוד שלש ערים על השלש האלה: (י) ולא ישפך דם נקי בקרב
ארצך אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים: ס (יא) וכי
יהיה איש שגא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ונס אל
אחת הערים האלה: (יב) ושלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו

[מד]

⁹ [מד] (יט, ג) "תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה'
אלהיך והיה לנוס שמה פל רצח כו'". ויש לדקדק, מדוע לא נזכר כאן בפרשה,
שישב שם עד מות הכהן הגדול, כמו שכתוב בפרשת מסעי (במדבר לה,
כה).

ונראה דמחמת דקדוק הזה, דרשו בריש כהן גדול (סנהדרין יח, ב) ההורג
כהן גדול או כהן גדול שהרג, אינו יוצא משם לעולם, דכיון שלא כתוב כאן
בפרשה שישב עד מות הכהן הגדול, בא הכתוב ללמד שישבת רוצח בעיר
עד מות הכהן הגדול אינו דין עיקרי בענין הגלות, אלא אפילו באופן שלא
יצא במות כהן גדול גולה, והגלות היא מצוה בפני עצמה בלא פרט זה. ומזה
למדו חז"ל שיש רוצחים שגולים ואינם יושבים עד מות הכהן הגדול.

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לן, והואיל במשנה תורה אמר משה כמדבר מפי עצמו, וכמו שאמרו בפרק הספינה מפי עצמו (בבא בתרא, יעוין שם, והיה כמדבר לאלעזר כהן גדול שימות, וזה לא נאות, וכמו שאמרו כנה, לכן לא זכר זה כלל. ולכן ביהושע פרק כ, ו לא נזכר בפרשה זו אלעזר הכהן, כמו שנזכר בסימן יט, נא, כא, א יעוין שם ודו"ק¹².

[מה - המשך]

עוד טעם למה לא כתוב בפרשה שישב עד מות הכהן הגדול

אוי"ש לומר על פי מה שאמרו בשבועות (לו, א) מתני ליה יכך ה', אמר ללו כנה כו', אבל בקראי אימא לא מכנינין, קא משמע

שכאילו משה אמר זאת מפי עצמו.

אם כן כיון שמשנה תורה אמר משה כאילו מפי עצמו, הרי אם היה אומר בפרשה זו שבמשנה תורה עד מות הכהן הגדול, היה משמע שמדבר על אלעזר הכהן שימות, וזה אינו נאות לדבר כך, וכמו שאמרו כנה, לכן לא הזכיר משה רבינו כלל כאן בשמנה תורה ענין מות הכהן הגדול.

ועל פי זה יתיישב עוד דבר נפלא, דהנה בספר יהושע כשמוזכר כהן גדול מוזכר אלעזר הכהן, שהוא היה אז הכהן הגדול, כדכתיב ביהושע (יט, נא) "אֵלֶּה הַנְּחֻלֹת אֲשֶׁר נָחְלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְרָאשֵׁי הָאֲבוֹת לְמִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרָל בְּשֵׁלָה לְפָנֵי ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַלּוּ מִחֶלֶק אֶת הָאָרֶץ", וכן להלן (כא, א) "וַיִּגְשׁוּ רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְאֶל רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל", והנה בפרק כ כשמדבר ממות הכהן הגדול לא מוזכר שמו של אלעזר כהן, דכתיב (כ, ו) "וַיֵּשֶׁב בְּעִיר הַהִיא עַד עָמְדוֹ לְפָנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפַּט עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּיָמֵי הָהֵם אֲזַיִשׁוּב הָרוֹצֵחַ וְכֹא אֶל עִירוֹ וְאֶל בֵּיתוֹ אֶל הָעִיר אֲשֶׁר נָס מִשָּׂם", אבל לאור המבואר אתי שפיר, דאין זה כבוד הכתוב להזכיר שמו של אלעזר במיתתו ומבואר הכל בסייעתא דשמיא. [נאע"פ שמשנה רבינו לא הזכיר כלל מיתת הכהן הגדול, ובספר יהושע מוזכר בימי אלעזר מות הכהן הגדול, כיון דדוקא במשנה תורה הוא כמו שמשנה דיבר בעצמו, אבל ספר יהושע שכתוב וידבר ה' כו', הרי זה מפי הגבורה].

¹² תמצית דבריו: עוד טעם, למה לא כתוב בפרשה שישב עד מות הכהן הגדול, כיון שמשנה תורה אמר משה כאילו מפי עצמו, אם היה אומר בפרשה זו שבמשנה תורה עד מות הכהן הגדול, היה משמע שמדבר על אלעזר הכהן שימות, וזה אינו נאות לדבר כך, וכמו שאמרו בשבועות שיש לשנות הכתוב לכינוי, לכן לא הזכיר משה רבינו כלל כאן בשמנה תורה ענין מות הכהן הגדול.

[מה - המשך]

¹¹ [מה - המשך] עוד טעם למה לא כתוב בפרשה שישב עד מות הכהן הגדול, דהנה תנן בשבועות (לה, א) "יככה ה' אלהים, וכן יככה אלהים - זו היא אלה הכתובה בתורה. אל יכך, ויברכך, וייטיב לך - ר"מ מחייב, וחכמים פוטריין" ע"כ, ולהלן בגמרא איתא (לו, א) "יכך ה' אלהים, וכן יככה אלהים - זו היא אלה הכתובה בתורה. יתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה, ויתיב וקאמר הא מתניתין כדתנן, א"ל: כנה. יתיב הוא מרבנן קמיה דרב כהנא, ויתיב וקאמר: גם אל יתצן לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה, א"ל: כנה. תרתי למה לי, מהו דתימא ה"מ מתניתין, אבל בקראי - אימא לא מכנינין, קמ"ל".

ופירש רש"י וז"ל: "ויתיב וקאמר מתניתין כדתנן - רב כהנא היה שונה משנתנו כמות שהיא שנויה יככה וכן יככם: אמר ליה - רב יהודה כנה הפוך דברין כנגד אחרים אמור יכהו וכן יכהם שלא תקללני: ויתיב וקאמר גם אל יתצן לנצח - את המקרא הזה היה דורש שנאמר בדואג בספר תהלים: כנה - ואמור יתצהו" עכ"ל.

הנה מבואר שאפילו כאשר קורא כתוב בתורה יש לשנות את הכתוב כאשר קורא מול לאדם, שלא ישמע כאילו חלילה מקללו.

ועל פי זה יתיישב הכל, דהנה משנה תורה אמר משה כמדבר מפי עצמו, דתניא בבבא בתרא (פח, ב) "ואמר רבי לוי: בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם; הקדוש ברוך הוא ברוך ישראל בעשרים ושתים וקללן בשמנה, ברכן בעשרים ושתים - מאם בחקותי עד קוממיות, וקללן בשמונה - מואם בחקותי תמאסו עד ואת חקותי געלה נפשם; ואילו משה רבינו ברכן בשמונה וקללן בעשרים ושתים, ברכן בבא בתרא (פט, א) בשמונה - מוהיה אם שמוע תשמע ועד לעבדם, וקללן בעשרים ושתים - מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה" ע"כ, והרי הכל מפי הגבורה, אלא

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

עירו ומת, וכרבי יוסי בר יהודה במכות (ט, ב) דאמר כן. יעויין שם. ודו"ק¹⁴.

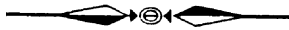

[מז]

(יט, ח) ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך פאשר נשבע לאבתך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבתך:

מדוע צריך שני סיבות לזכות להרחבת הארץ

(יט, ח) ואם ירחיב וכו' כאשר נשבע לאבותיך וכו'¹⁵. בספרי (פסקא קפד) הכל בזכות אבות, אשר דבר לתת לאבותיך הכל

[מז]

¹⁵ [מז] (יט, ח-ט) "ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך פאשר נשבע לאבתך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבתך: (ט) כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשתה אשר אנכי מצוה היום לאהבה את ה' אלהיך וללכת בדרךיו כל הימים ונספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה" ע"כ.

יש לדקדק: א. בפסוק ח' כתוב שהרחבת ארץ ישראל תלויה אך ורק בשבועה שנשבע ה' לאבותינו, ובפסוק ט' כתוב שהרחבת הארץ תלויה אך ורק במעשים שישמרו לעשות את כל המצוה כו'. ב. מה הוא לשון "ואם", כיון שמכח השבועה יזכו בהרחבת הארץ, היה צריך לכתוב "וכאשר ירחיב". ג. מה הוא כפל הלשון בפסוק ח', כאשר נשבע לאבותיך כו' אשר דבר לתת לאבותיך.

וכבר עמדו על זה רבותינו בספרי וז"ל (פסקא קפד) "ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך, עשה מצוה האמורה בענין, שבשכרה ירחיב ה' אלהיך את גבולך. כאשר נשבע לאבותיך. הכל בזכות אבותיך. ונתן לך את כל הארץ. הכל בזכות אבותיך" ע"כ וצריך ביאור בדבריהם, מה תירצו בזה ומה כונתם שכפלו ואמרו הכל בזכות אבותיך כו' הכל בזכות אבותיך.

אבל הביאור בכל זה, דתוכן כונת הספרי הוא, דה' יתברך נשבע לאברהם לתת לו את כל ארץ כנען, והם עשרה אומות, ואברהם זכה בכל העשרה אומות, אלא שלא זכו ישראל בכל העשרה אומות כיון שלאברהם יש עוד בנים שזכו מכת זכות אברהם בארץ ישראל, והם עשיו ולוט. שאף על פי

[מו]

(יט, ג) תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלהיך והיה לנוס שמה כל רצח:

מדוע "כל רוצח", והרי הורג במזיד אינו גולה

(יט, ג) והיה לנוס שמה כל רצח¹³. לפי עומק הפשט הוא כלל ופרט, שכל רוצח, אחד שוגג ואחד מזיד ינוס שמה, ומפרש, וזה דבר הרוצח אשר ינוס שמה וחי, מפרש דין הרוצח שוגג שהוא ינוס שמה לחיותו, וכי יהיה איש שונא כו' ונס כו' ושלחו זקני

[מו]

¹³ [מו] (יט, ג) "תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלהיך והיה לנוס שמה כל רצח" ע"כ. ויש לדקדק, מה הוא לשון "כל רוצח", והרי רוצח במזיד אינו גולה לעיר מקלט. ונראה, דעומק הפשט הוא, דבא הכתוב ללמד, שבאמת כל רוצח בתחלה ינוס לעיר מקלט, ולאחר מכן מפרש איזה רוצח, רק זה שהרג בשוגג, כדכתיב "דן דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי וקצא את רעהו בקלי דעת והוא לא שגא לו מתמל שלשם: (ה) וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת רֵעֵהוּ בְּעֵר לְחַטֵּב עֵצִים וַנִּדְחָה יָדוֹ בַּגִּרְזֵן לְכַרֵּת הָעֵץ וַנִּשְׁלַח הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וַמָּת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחָי", ומלמד בזה, שקודם כל רוצח נס, והוא כשיטת רבי יוסי בר יהודה דאמר במכות (ט, ב) "רבי יוסי בר יהודה אומר: בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לעיר מקלט, וב"ד שולחין ומביאין אותו משם, מי שנתחייב מיתה בב"ד - הרגוהו, ושלא נתחייב מיתה - פטרוהו, מי שנתחייב גלות - מחזירין אותו למקומו, שנאמר: והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו וגו'". ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁴ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "כל רוצח", והרי הורג במזיד אינו גולה, מכאן ראה לשיטת רבי יוסי בר יהודה, דאמר, "בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לעיר מקלט, וב"ד שולחין ומביאין אותו משם, מי שנתחייב מיתה בב"ד - הרגוהו, ושלא נתחייב מיתה - פטרוהו, מי שנתחייב גלות - מחזירין אותו למקומו, שנאמר: והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו וגו'".

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מח - המשך]

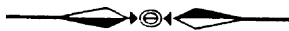
מדוע כתוב שמירת המצוות, סמוך להוספת ערי מקלט

והנה¹⁷ יש שתי אופני גאולות, האחת בעתה (ישעיהו ס, כב), שזה אם לא זכו (סנהדרין צח, א), ואז יתקיים ואת רוח הטומאה אעביר וכו' (זכריה יג, ב), וגר זאב עם כבש (ישעיה יא, ו), ולא ישמע עוד שוד ושבר כו' (ישעיה ס, יח), ולא יהיה נרצח בשוגג

לארץ בזכות אבות, לכן צריך שני סיבות יחד לזכות לזה, ולזה כיון הספרי בקיצור לשונו.

וכך ביאור הספרי: "ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך [הטעם שכתוב "ואם"] עשה מצוה האמורה בענין, שבשכרה ירחיב ה' אלהיך את גבולך. כאשר נשבע לאבותיך [והטעם שכתוב גם שנשבע לאבותיך, כי לא די בעשיית המצוה, אלא צריך גם זכות אבות, כי], הכל בזכות אבותיך. ונתן לך את כל הארץ [ואם תאמר מדוע צריך שני סיבות, גם עשיית מצוות וגם זכות אבות], הכל בזכות אבותיך. [שעשיו ולוט זכו לארץ בזכות אבות של אברהם, לכן כדי להוציא מזכותם, צריך שני סיבות] ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁶ תמצית דבריו: בפסוק ח' כתוב, שזכות הרחבת הארץ בזכות השבועה לאבות. ובפסוק ט', כתוב שבזכות עשיית המצוות. וצריך שתי סיבות, וכיון שעשיו ולוט זכו בשלושה ארצות בזכות אברהם אביהם, אין ישראל יכולים לזכות בשלושה ארצות הללו בזכות אבות, שהרי גם עשיו בן לאברהם וכן לוט וזכו מכח זכות אבות. ושמירת המצוה לחוד גם אינה יכולה לתת להם שלוש ארצות הללו, כיון שעשיו ולוט זכו בהם מכח זכות אבות, ואין כח במעשה המצוה להוציא ממה שזכו בכח זכות אבות. אבל על ידי שישאל יעשו המצוות, שאין בני עשיו ולוט עושים, ובנוסף יש להם זכות אבות, בהצטרף שני הסיבות יחד, יזכו להוציא שלושה ארצות הללו מיד עשיו ולוט.

[מח - המשך]

¹⁷ [מח - המשך] אבל יש לדקדק בסדר הפסוקים, מדוע יש הפסקה בין

בזכות אבות. פירושו, דמוכח דהשבועה אינה מכרחת לתת את כל הארץ להם, ורק (פסוק ט) כי תשמור את כל המצוה הזאת כו', מוכח, דמה שאינו נותן להם השלוש ארצות קיני, קניזי, קדמוני שזה אדום, עמון ומואב הוא גם כן בזכות אבות, כמו שדרשו זכרונם לברכה, והביאו רש"י בדברים (ב, ה) על הפסוק עד מדרך כף רגל, שהכל בזכות אברהם, ולוט נחשב כבנו, וזה שלהם יש זכות אבות, רק כי תשמור לעשות כו', אז יהא זכות אבותיך מסייעתך, שתקח אותם¹⁶.

שלוט אינו בנו של אברהם אלא בן אחיו, מכל מקום בזכות ששתק כשאברהם אמר על שרה אחותי היא, עשאו כבנו. דעל הכתוב - כשישראל רצו לעבור ליד אדום - בדברים (ב, ה) "אל תתגורו כם פי לא אפתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל פי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר", פירש רש"י "ירשה לעשו - מאברהם, עשרה עממים נתתי לו, שבעה לכם, וקיני וקניזי וקדמוני, הן עמון ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו, והשנים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיה אומר על אשתו, אחותי היא, עשאו כבנו" עכ"ל רש"י.

וכיון שעשיו ולוט זכו בשלושה ארצות בזכות אברהם אביהם, אין ישראל יכולים לזכות בשלושה ארצות הללו בזכות אבות, שהרי גם עשיו בן לאברהם וכן לוט וזכו מכח זכות אבות, לכן זכות אבות לחוד אינה יכולה לתת להם את שלוש ארצות הללו. כמו כן שמירת המצוה לחוד גם אינה יכולה לתת להם שלוש ארצות הללו, כיון שעשיו ולוט זכו בהם מכח זכות אבות, ואין כח במעשה המצוה להוציא ממה שזכו בכח זכות אבות. אבל על ידי שישאל יעשו המצוות, שאין בני עשיו ולוט עושים, ובנוסף יש להם זכות אבות, בהצטרף שני הסיבות יחד, יזכו להוציא שלושה ארצות הללו מיד עשיו ולוט.

ובזה מתורץ כל הדקדוקים בכתובים, דכיון שהשבועה אינה מכרחת בלא מעשים להוציא מיד עשיו ולוט את השלושה ארצות, וזכות אבות לחוד גם לא, לכן צריך גם מעשה מצוה (פסוק ט) וגם זכות אבות (פסוק ח), ומיושב דקדוק א'. ולכן כתוב "ואם ירחיב", כי לא די בזכות אבות אלא צריך גם מעשים שכתוב להלן בפסוק ט, לכן כתוב "ואם", היינו כאשר תעשו את המצוה שכתוב בפסוק ט', ומיושב דקדוק ב. והמשך הכתוב כאשר נשבע, בא לומר, שבזכות שאם תעשו את המצוה שבפסוק ט', וביחד עם זה שנשבע ה' לאברהם, תזכו להרחבת הארץ. ואם תאמר מדוע צריך שתי סיבות לזכות להרחבת הארץ, לכן מסיים הכתוב, כאשר דיבר כו', שכיון שעשיו ולוט זכו

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מט]

(יט, יד) לא תסיג גבול רעה אֲשֶׁר גָּבְלוּ רֵאשִׁימִים בְּנַחֲלָתָהּ אֲשֶׁר

תִּנְחַל בְּאַרְצָהּ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ:

הטעם שסמכה תורה דין לא תסיג גבול קרקע לרוצח

(יט, יד) לא תסיג גבול¹⁹. לפי שאמר להרוג הרוצח (פסוק יג),

סלקא דעתך אמינא שממונו מותר לגזול, לכן אמר לא תסיג גבול

כולו חייב אז בעתה.

ועל פי זה יש לומר, דבכונה דקדק הכתוב בסדר הפסוקים. דהנה הרחבת הארץ שירשו את שלושת הארצות של שעיר ולוט יהיה לעתיד לבוא, והנה, אם תהיה הגאולה "בעתה", אז יהיה בבחינת (ישעיהו ס, יח) "לא ישמע עוד חֶמְס בְּאַרְצֶךָ שֶׁד וְשָׂבָר בְּגְבוּלֶיךָ וְקָרָאת יְשׁוּעָה חוֹמַתֶיךָ וְשָׁעָרֶיךָ תְּהִלָּה", ולא יהיו רוצחים בשוגג, ואין צורך להוסיף ערי מקלט, אבל אם הגאולה תהיה בבחינת אחישנה, שעולם כמנהגו נוהג, אז יהיו רוצחים בשוגג. לפיכך דקדק הכתוב להקדים לפני הוספת ערי מקלט תנאי שישמרו כל המצוות, ללמד שרק אם ישמרו את כל המצוות, ואז יגאלו בבחינת אחישנה, ועולם כמנהגו נוהג, אז ויספת לך עוד שלוש ערים, אבל כאשר תהיה הגאולה שלא ישמרו המצוות אלא בעתה, לא יצטרכו להוסיף ערי מקלט. ומבואר הכל כסייעתא דשמיא.

¹⁸ תמצית דבריו: הטעם שכתוב שמירת המצוות, סמוך להוספת ערי מקלט ללמד שרק אם ישמרו את כל המצוות, ואז יגאלו בבחינת אחישנה, ועולם כמנהגו נוהג, אז ויספת לך עוד שלוש ערים, אבל כאשר תהיה הגאולה שלא ישמרו המצוות אלא בעתה, לא יצטרכו להוסיף ערי מקלט, כי ה' יערה רוח טהרה ממרום ולא יהיו רוצחים בשוגג.

[מט]

¹⁹ [מט] (יט, יד) "לא תסיג גבול רעה אֲשֶׁר גָּבְלוּ רֵאשִׁימִים בְּנַחֲלָתָהּ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאַרְצָהּ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ" ע"כ. ויש לדקדק, מדוע סמכה תורה דין זה דלא תסיג גבול רעה לדין רוצח, דכתיב סמוך ליה (פסוק יג) "לא תחוס עיניך עליו ובערת דם הנקי מִיִּשְׂרָאֵל טוֹב לְךָ". וכבר עמד בזה בעל

גם כן. והאחת דאחישנה (ישעיהו ס, כב), והוא כאשר יזכו (סנהדרין, שם), ויהיה דור שכולו זכאי (סנהדרין שם), ואז יהיה עולם כמנהגו נוהג, ואין בין וכו' אלא שעבוד מלכויות בלבד (ברכות לד, ב). ולכן אמר פה, ואם ירחיב ה' את גבולך, כי תשמור לעשות את כל המצוה, זהו האופן דאחישנה, אז ויספת לך עוד שלוש ערים על השלוש האלה¹⁸.

הרחבת הארץ להוספת ערי מקלט בשמירת המצוות, דלפי סדר הפסוקים היה ראוי לכתוב כך: "ואם [פי תשמר את כל המצוה הזאת לעשתה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לְאֵהָבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִלְכֹת בְּדַרְכָיו כְּלֵי הַיָּמִים] ירחיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּבַר לְתַת לְאַבְרָהָם: וְיִסְפַּת לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה".

אבל הביאור בזה, דהנה על הכתוב בישעיהו (ס, כב) בגאולה העתידית "הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֵלֶּיךָ וְהַצָּעִיר לְגוֹי עֲצוּם אֲנִי ה' בְּעֵתָהּ אֲחִישְׁנָה", הקשו חז"ל בסנהדרין, דבעתה משמע בזמנה ולא לפני כן, ואחישנה משמע שיקדים את הגאולה, ודרשו בסנהדרין (צח, א) "אמר רבי אלכסנדר: רבי יהושע בן לוי רמי, כתיב בעתה, וכתיב, אחישנה, זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה" ע"כ, ובזה יבואר שינוי הפסוקים בענין הגאולה, דיש מקומות שכתוב שיהיה שינוי טבעיים בזמן הגאולה, ויש מקומות שכתוב שעולם כמנהגו נוהג. דבזכריה (יג, ב) כתוב "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם ה' צְבָאוֹת אֲכַרִּית אֶת שְׁמוֹת הַעֲצָבִים מִן הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת הַנְּבִיאִים וְאֶת רֵיחַ הַשְּׂמָמָה אֲעַבִּיר מִן הָאָרֶץ", הוא שלא כדרך הטבע, וכן כתוב בישעיהו (יא, ו) "וְגַר זָאֵב עִם כְּבִישׁ וְנָמֵר עִם גְּדִי יִרְבֹּץ וְעֵגֶל וְכַפִּיר וְקָרִיא יִתְדוּ וְנֹעַר קָטָן נְהַג כַּס", שהוא שינוי טבע, ומצד שני אמרו חז"ל בברכות (לד, ב) "אמר שמואל: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד, שנאמר (דברים טו, יא): כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" שעולם כמנהגו נוהג.

אבל הביאור בזה, דאם הגאולה היא בעתה, דהיינו שלא זכו להקדימה, אז יהיה שלא כדרך הטבע, אבל אם יזכו לקדים, אז יהיה עולם כמנהגו נוהג. וזה כוונת חז"ל שאמרו סנהדרין (צח, א) "אמר רבי יוחנן: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב. בדור שכולו זכאי - דכתיב (ישעיהו ס, כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, בדור שכולו חייב - דכתיב (שם, נט, טז) וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע, וכתיב (שם, מח, יא) למעני אעשה", דהיינו, אם הדור כולו זכאי, אז יהיה בבחינת אחישנה, ואם

משך חכמה

פרשת שופטים – פרשיות נביא וערי מקלט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקנב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

קצות סימן תי, ד שהאר"ך, אם כן מטלטלים מועיל תפיסה, אבל לא בקרקע, וקא משמע לן עוד, דאם הסיג גבול הרוצח בקרקע, מוציאין מידו. ודו"ק²⁰.

רעך, בעל הטורים. ומה יאות עוד יותר על פי ההגהות אשר"י (בבא קמא, ד, ד בשם אור זרוע, בבא קמא רז), דאם הרג אדם, אף על פי דמיפטר משום קים ליה בדרכה מיניה, מכל מקום מהני תפיסה, ואם תפסו יורשיו נכסי הרוצח אין מוציאין מידו, ויעויין

בלאו דלא תסיג גבול, קא משמע לן עוד, דלא רק סתם תפיסה בקרקע לא מהני, אלא אפילו אם קרקעו גובלת בקרקע הרוצח, ורק מסיג גבולו של חבירו לתוך שלו, גם מוציאין מידו. וקשה לי על זה, מהיכתי תיתי שיהיה מותר להסיג גבול, וכמו שהקשה רש"י בחומש. ב] מה שכתב "אבל לא בקרקע", הוא סיוס לדברי הגהות אשר"י, ועל זה כתב שהכתוב קא משמע לן, שאם תפס קרקע, היינו שהסיג גבולו מוציאין מידו, ומה שכתב "ועוד קא משמע לן", כוונתו, מלבד מה שפירש רש"י שהכתוב קא משמע לן שעובר בב' לאויזן כשמסיג גבול, בלא תגזול ובלא תסיג, עוד קא משמע לן קרא, שברוצח, אם הסיג לא מהני תפיסה בקרקע. אלא שלשונו קצת קשה שלא הזכיר דברי רש"י וצ"ע].

²⁰ **תמצית דבריו: הטעם שסמכה תורה דין לא תסיג גבול קרקע לרוצח, שלא תאמר שמוותר לגזול את ממונו מקל וחומר, דאם גופו נהרג קל וחומר ממונו, קא משמע לן קרא דלא תסיג גבול רעך. ודוקא קרקע, כיון דאם תפסו יורשי הנרצח מטלטלין של רוצח, הוי תפיסה, דבאמת חייב להם את דמי הנרצח, אבל בקרקע לא מהני תפיסה, לכן סמכה תורה דוקא קרקע.**

הטורים וז"ל "סמך לא תסיג גבול רעך לרוצח, שלא תאמר, הואיל ומותר להרוג הרוצח, אסיג גבולו, שלא יהיה ממונו חמור עליו מגופו" עכ"ל. מבואר דסמכה תורה לא תסיג לדין רוצח שלא תאמר שמוותר לגזול את ממונו מקל וחומר, דאם גופו נהרג קל וחומר ממונו, קא משמע לן קרא דלא תסיג גבול רעך.

אבל יש לדקדק עוד, דאם כן מדוע כתבה תורה איסור זה דוקא על קרקעו, היה לכתוב זה על כל ממונו, מטלטלין וקרקעות, ולא דוקא על קרקעו. ויבואר זה על פי מה שכתב בהגהות אשר"י (בבא קמא, ד, ד) בשם אור זרוע (פסקי בבא קמא, רז), דאם הרג אדם, באמת מלבד שחייב מיתה חייב את דמיו ליורשיו, אלא שהתורה פטרה רוצח מלשלם ליורשיו את דמיו, דקים ליה בדרכה מיניה, מכל מקום, כיון שבכל פטור דקם ליה בדרכה מיניה אם תפס לא מפקינן מיניה, לפיכך אם תפסו יורשיו נכסי הרוצח אין מוציאין מידם, ובקצות החושן (תי, ד) האריך בזה, עיין שם. ועל פי זה מיושב היטב מדוע דוקא סמכה תורה איסור על קרקעו ולא על כל ממונו, דבכל ממונו אם תפסו יורשיו מהני תפיסה, אבל בקרקע לא מהני תפיסה, וקא משמע לן שאם הסיג גבולו צריך להחזיר.

[א. ומה שכתב רבינו "וקא משמע לן עוד", דאם הסיג גבול הרוצח בקרקע, מוציאין מידו", אפשר לפרש בב' אופנים: א] והטעם שכתבה תורה דין זה

